

מזרחיים והשואה

אני אישה יהודייה שנולדה בישראל להורים שנולדו במרוקו. כיהודייה מזרחיה תמיד השואה נתפשה בעיני (ובעיני מזרחיים רבים שאני מכירה) כמשהו ששייך לאשכנזים בלבד. לא התעניינתי במה שקרה לעם היהודי בתקופת מלחמת העולם השנייה. חשתי לא מחוברת לסיפור שמהווה נדבך חשוב בהיסטוריה של העם שלי והן בהיסטוריה הפרטית שלי.

השנה ביום השואה חשתי צורך לבדוק מה קרה ליהודים מזרחיים בזמן השואה. גיליתי שבמדינות מרוקו אלג'יריה לבנון וסוריה נחקקו חוקי גזע תחת משטר וישי (המשטר הצרפתי ששיתף פעולה עם הנאצים) שהגבילו את מקורות הפרנסה של היהודים שם ופגעו בזכותם של היהודים ללמוד במוסדות חינוך. קיימות עדויות כי הנאצים תכננו לפלוש למרוקו ולחסל את היהודים שגרו שם. למרבה המזל הם לא הספיקו כי בעלות הברית התערבו. קהילות שנפגעו פגיעה ממשית יותר היו קהילות תוניס ולוב בהם הנאצים הקימו מחנות עבודה וריכוז ויהודים חויבו לעבוד טלאי צהוב, לפחות 32 מחנות עבודה הוקמו בתוניס בהם נרצחו מאות יהודים וחלק אף נשלחו למחנות ריכוז ולמחנות המוות באירופה.

המידע הזה היה חדש לי והעלה אצלי הרבה מחשבות, איך זה שהייתי לחלוטין לא מודעת לדברים האלה שקשורים למורשת ולהיסטוריה שלי? איך זה שאף אחד בישראל לא מדבר על הפרק הזה בהיסטוריה של העם היהודי? איך זה שלא מצוין בצורה ברורה כי גם יהודים שהם לא ממוצא אירופאי נפגעו או הושפעו מהמלחמה היא?

פרקתי על זה. והנה כמה מהמחשבות והערכות מחדש שבאו בעקבות זה.

היהודים המזרחיים שעלו לישראל היו צריכים להתמודד עם תנאים קשים ועם דיכוי שאילץ אותם להתנתק מעבר שלהם כדי להתקיים ולשרוד בארץ החדשה. לא היה מקום לסיפורים שלהם מהעבר. האשכנזים בארץ ניכסו לעצמם את השואה. הם ראו את עצמם כקורבנות היחידים שלה. שמעתי סיפור על מורה ששאלה למי מהתלמידים יש במשפחה מישהו שהוא ניצול שואה. ילדה מזרחיה הרימה את ידה. המורה השתיקה אותה מיד וכינתה אותה שקרנית. היא אמרה שזה בלתי אפשרי כיוון שהילדה היא ממוצא מזרחי ולא הייתה שואה במדינות האלה.

נכון שמספר גדול יותר של יהודים אשכנזים סבלו ונספו בשואה לעומת מספרם של יהודים מארצות מוסלמיות שנפגעו מהשואה. מספר גדול בהרבה של יהודים חי באותה תקופה באירופה בהשוואה למספר הנמוך יחסית של היהודים שחיו בארצות מוסלמיות. זה היה רק עניין של זמן. אם המלחמה לא הייתה מסתיימת כפי שהיא נסתיימה מספר הקורבנות היהודים בארצות המוסלמיות היה גדול בהרבה.

בבתי הספר בישראל ההיסטוריה היחידה שנלמדה היא ההיסטוריה של יהודי אירופה. ההיסטוריה של יהודי הארצות המוסלמיות נתפשת כחלק קטן, שולי ולא חשוב. אני אינני זוכרת שלמדתי בבית ספר משהו שהיה קשור להיסטוריה שלי.

השואה שימשה ומשמשת עד עצם היום הזה פלטפורמה לדיכוי מזרחיים בישראל. השואה הפרידה ומפרידה בין יהודים. השואה שימשה כצידוק לקיום של האשכנזים בארץ ולזכויות היתר שלהם בה. מצד שני השואה הופקה מהמזרחיים בארץ והמשמעות היא שהזכויות שלהם בארץ הן פחותות.

אני רוצה להשיב לעצמי את ההיסטוריה של העם שלי. אני רוצה שילדים מזרחיים בארץ ילמדו את ההיסטוריה שלהם, בדיוק כפי שהם נדרשים היום ללמוד את ההיסטוריה של היהודים האשכנזים. אני רוצה להשיב לעצמי את הזהות היהודית שלי, אני לגמרי יהודייה ולגמרי ישראלית. השואה כוונה כנגד העם היהודי ככלל. רק עכשיו, עם ההבנה הזאת שהשואה שימשה כלי של הפרדה בין יהודים אשכנזים ליהודים מזרחיים, אני יכולה, לראשונה, לפתוח את הלב שלי לכאב ולסבל שחוו האשכנזים כתוצאה מהשואה.

אסור לנו להמשיך לתת יד לדיכוי יהודים, הדיכוי החיצוני האכזרי שהופעל כלפי העם היהודי גרם לדיכוי מופנם בין היהודים האשכנזים ליהודים המזרחיים. אנטישמיות הכשירה את היהודים האשכנזים לתפקיד המדכא של אחיהם היהודים המזרחיים. אני מזמינה אותנו להסתכל על זה ולא לתת להפרדה הזאת להיות חלק מהמציאות שלנו היום.

מרצ'י שוקרון ליאור
תובל, ישראל

